

STAVANGER TINGRETT

KJENNELSE

Dato: 22. desember 2012

Saksnr.: 11-108237PRI-STAV

Dommer: Tingrettsdommer Richard Saue

Saken gjelder: Bevisavskjæring i privat straffesak

Steinar Kolnes	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Arne Helvig	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Finn Byberg	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Ove Martin Kolnes	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Biofuel Africa AS	Advokat Hege Birkeland Ersdal
Biofuel Africa Ltd v/Arne Helvig	Advokat Hege Birkeland Ersdal

mot

Statoil ASA v/ styrets formann	Advokat Kyrre Eggen
--------------------------------	---------------------

K J E N N E L S E:

Saken gjelder: Bevisavskjæring i privat straffesak med krav om mortifikasjon og oppreisningserstatning

1. Statoil New Energy AS inngikk 10. november 2008 en intensjonsavtale (stevningen bilag 1) med foretaket Biofuel AS om fremtidig kapitalinnskudd og erverv av 37% av aksjene i Biofuel AS på visse vilkår. Biofuel AS eide på dette tidspunktet selskapene Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd, og var involvert i etableringen av en 23 000 hektar stor plantasje i Ghana for dyrkning av veksten *Jatropha* for produksjon av planteolje til bruk i biodiesel. Statoil New Energy AS var et heleiet datterselskap av StatoilHydro ASA, nå Statoil ASA.

Et av vilkårene for investeringen var i følge avtalen punkt 6 bokstav f)

"Completion of satisfactory technical, financial, commercial, integrity and legal due diligence of BIOFUEL and its wholly-owned subsidiaries".

I avtalen punkt 7.3 tredje ledd het det videre:

"Statoil is to give notice as soon as practically possible of any finding during the due diligence process, which in the opinion of Statoil may have an effect on the transaction."

Statoil engasjerte et for retten og saksøkerne ukjent utenlandsk foretak til å gjennomføre den kontraktfestede integrity due diligence (IDD).

I møte med ledelsen i Biofuel AS 30. januar 2009, fremla representanter for Statoil New Energy AS et sitat fra IDD-rapporten, idet man ønsket bistand fra selskapet til å avklare forholdet. I møtet deltok fra Statoils side Michael Price og Stephanos Orestis, og fra Biofuel AS deltok administrerende direktør Johan Fredrik Dahle. I møtet møtte etter hvert også daglig leder Odd Even Bustnes i Perennial Bioenergy AS, som hadde eierinteresser i Biofuel AS.

Sitatet fra IDD-rapporten (stevningen bilag 4) som representantene fra Statoil New Energy AS fremla i møtet var følgende:

”QUOTE A

”Mr XX is the man we use in order to maintain confidential contacts to the Governments of the area. If we have been sure that it was possible to start our project in country YY only with the contact we got from the Tribe we met, this was because Mr. XX brought us to a meeting with a member of a Commission that has the target to deregulate the whole licensing system in country YY. That man, I don’t remember his name but he had eyeglasses, assure us that with a little bit of money everything would be alright. Mr XX asked us as sum, we paid it in an envelop, the man had a broad smile and said that we can consider us as his friends. Then Mr XX asked for 10% of that sum and we paid it in despite of the fact that it was a very high fee, but we have been happy because we could start immediately with our work. This is the reason why I accepted to work with Mr XX in some other projects: he’s a very (reputable) man in ”various countries in the region”, has a lot of connections and could be very relevant for our company in the near future.”

Tidlig i februar 2009 besluttet Statoil New Energy AS å ikke investere i Biofuel AS. Samtidig varslet FIRST Securities at selskapet ville trekke seg som tilrettelegger for kapitalutvidelsen dersom ikke korrupsjonsmistanken ble sjekket ut (stevningen bilag 5). Representanter for Biofuel AS og Perennial Bioenergy AS søkte deretter kontakt med Statoil med sikte på å få ytterligere opplysninger fra IDD-rapporten. Perennial Bioenergy AS søkte bistand hos advokatfirma Kluge. Advokatfirmaet fikk, under taushetsløfte om selskapets identitet, adgang til å stille ytterligere spørsmål til Statoils underleverandør. I en *”Joint Investigation Report”* 23. februar 2009 (stevningen bilag 6), signert av vedkommende advokat i advokatfirma Kluge, daglig leder i Biofuel AS og daglig leder i Perennial Bioenergy AS, ble det konkludert med at undersøkelser hadde vist at det ikke var grunnlag for å knytte QUOTE A til Perennial Bioenergy AS eller Biofuel AS, herunder datterselskaper, tillitsvalgte, eiere eller ansatte. Rapporten ledet ikke til at Statoil New Energy AS endret standpunkt mht. investeringer i selskapet.

I siste halvdel av februar 2009 kom det en rekke oppslag i Stavanger Aftenblad, hvor det ble omtalt at Statoil hadde trukket seg fra samarbeidet med Biofuel AS. Det ble tatt opp om dette skyldes at det var mistanke om at selskapet eller representanter for dette hadde vært involvert i korrupsjon i Ghana. Avisoppslagene fortsatte også et stykke inn i mars 2009.

Den 13. mars 2009 meldte Biofuel AS oppbud og ble tatt under konkursbehandling. To tidligere aksjonærer i selskapet kjøpte innmaten i boet, herunder de to datterselskapene.

2. Ved stevning innkommet Stavanger tingrett 24. november 2009 reiste Steinar Kolnes, Finn Byberg, Arne Helvig og Ole Martin Kolnes privat straffesak mot Statoil ASA med krav som under den senere saksforberedelse er blitt konkretisert til mortifikasjon av QUOTE A og oppreisningserstatning, idet de anså seg krenket av de utsagn som fremkommer i dette. Saksøkerne er tidligere aksjonærer, styremedlemmer og ansatte i Biofuel AS. Under saksforberedelsen har også Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd. sluttet seg til søksmålet. Statoil ASA innga tilsvaer og gjorde prinsipielt gjeldende at søksmålet måtte avvises, subsidiært at selskapet måtte frifinnes.

Etter saksforberedende møte 22. juni 2010 avsa Stavanger tingrett kjennelse om avvisning av søksmålet idet ingen av saksøkerne ble ansett å være fornærmet i saken. Søksmålet ble etter anke fra saksøkerne fremmet av ankedomstolen.

Under den etterfølgende saksbehandling for tingretten ble en begjæring fra saksøkerne om innsyn i IDD-rapporten, ved rettens beslutning 23. desember 2011 ikke tatt til følge, idet innholdet i rapporten ikke ble ansett å ha betydning som bevis i saken. Avgjørelsen ble etter anke fra saksøkerne stadfestet av Gulatings lagmannsrett, og videre kjæremål til Høyesterett førte ikke frem.

Hovedforhandling ble deretter berammet over 4 dager med oppstart mandag 21. januar 2013.

3. Retten reiste i brev 5. desember 2012 – dok 119 – spørsmål hvilken relevans for saken det hadde å høre 6 av saksøkernes innmeldte vitner. Dette gjaldt Thorild Widvey, Thomas Abrahamsen, Stein Hansen, Helge Lund, Sjur Haugen, John Rytter Hasle og Joachim Cock. I brevet ble det varslet om at retten vurderte bevisavskjæring for disse vitnetilbudene dersom det ikke ble anskueliggjort at de tilbudte bevis hadde betydning som bevis for de

krav som var reist i saken. Retten varslet for øvrig at den ved bedømmelsen av om de tilbudte vitner hadde betydning som bevis i saken, ville legge til grunn den samme rettsoppfatning som lå til grunn for den rettskraftige avskjæringen av IDD-rapporten som bevis i saken.

Saksøkernes prosessfullmektig har i prosesskrift 14. desember 2012 – dok 120 – tilkjennegitt at vitnene John Rytter Hasle og Joachim Cock frafalles, hvilket retten aksepterer.

Det er i prosesskriftet videre redegjort for hvorfor retten bør høre forklaringene fra Thorild Widvey, Thomas Abrahamsen, Stein Hansen, Helge Lund, Sjur Haugen.

4. Retten vil i det følgende ta stilling til om den tillater vitnene ført.

Retten bemerker at normalt ikke kan nekte et tilbudt bevis ført med mindre bevistilbudet ut fra en liberal vurdering ikke kan antas å ha betydning som bevis for de krav som er reist i saken. Dette er forutsatt blant annet i straffeprosessloven § 136 tredje ledd og § 192 annet ledd bokstav a). Retten viser også til straffeprosessloven § 210 som lagmannsretten viste til i avgjørelsen om avvisning av IDD-rapporten. Retten bygger således på den samme generelle rettsoppfatningen ved vurderingen av vitnebeviser som lagmannsretten og senere Høyesteretts ankeutvalg har lagt til grunn vedrørende provokasjonen fra saksøkerne om fremleggelse av IDD-rapporten. Retten viser om dette til kjennelsen avsagt av Gulating lagmannsrett 15. mai 2012, som ble rettskraftig etter at Høyesteretts ankeutvalg 6. juli 2012 forkastet anken. Sakens skikkelse er ikke endret siden disse avgjørelsene.

Retten finner i tråd med lagmannsrettens subsumsjon – som den slutter seg til – at bevisførsel ved vitner om innholdet i IDD-rapporten, dens avgiver og hvem som eventuelt er kilden til Quote A, ligger utenfor sakens rammer. Saksøkte har siden tilsvaret tilkjennegitt at man ikke vil søke å føre sannhetsbevis for innholdet i Quote A.

Så vidt sees av dok 120 anføres det at vitnene skal avgi forklaring om også andre forhold.

Retten vil i det følgende gå inn på om disse ytterligere bevistema kan ha betydning som bevis for de krav som er reist i saken. Retten bemerker særskilt at det er den som tilbyr vitnet som i rimelig grad må klargjøre at bevistilbudet er relevant, slik at retten har muligheter for å vurdere bevistilbudet opp mot lovens krav.

Vitnene Thorild Widvey og Helge Lund

Widvey var etter det opplyste styremedlem i Perennial Bioenergy AS, en av eierne av Biofuel AS. Hun skal etter det opplyste forklare seg om en telefonsamtale hun har hatt med Helge Lund, konsernsjefen i Statoil ASA i etterkant av at ledelsen i Biofuel AS ble gjort kjent med Quote A. Det vises om dette også til et brev fra styret i Perennial Bioenergy AS til Helge Lund 9. februar 2009. Hun vil også kunne forklare seg om oppdraget som ble gitt advokat Abrahamsen i Kluge opp mot "*Joint Investigation Report*", herunder bakgrunnen og formålet med dette oppdraget.

Konsernsjef Helge Lund er etter det opplyste meldt inn for å redegjøre for innholdet av telefonsamtalen han skal ha hatt med Widvey, etter at hun ringte ham opp. Han er videre meldt inn for å redegjøre som konsernsjef for selskapets rutiner for håndteringen av saker som den foreliggende, hvilket kan ha betydning for så vel rettsstrids- som aktsomhetsvurderingen.

Retten kan ikke se at saksøkerne har etablert noen bevismessig kobling mellom de krav som er reist i saken og den telefonsamtalen som i etterkant skal ha vært mellom Widvey og Lund. Retten kan således se at det har noen rimelig bevisverdi for mortifikasjonskravet eller oppreisningskravet å føre disse vitner om innholdet av vedkommende telefonsamtale.

Widvey er i tillegg tilbudt som vitne for å forklare om bakgrunnen for og formålet med å engasjere advokatfirma Kluge til å foreta en "*Joint Investigation Report*". Retten bemerker at kommersielle problemer for Biofuel AS og Perennial Bioenergy AS, som følge av at Statoil New Energy AS trakk seg fra å investere i selskapet ikke trenger ytterligere bevis, jf. stevningen bilag 5 og den tillyste forklaringen fra vitnet Stein Hansen.. Innholdet i "*Joint Investigation Report*" som ligger ved stevningen angår undersøkelser opp mot innholdet i Quote A, og ligger utenfor sakens ramme, idet saksøkte har tilkjennegitt at det ikke vil bli søkt ført sannhetsbevis for det som fremkommer i denne.

Retten kan ikke se at en forklaring fra vitnet Widvey har betydning som bevis for de krav som retten skal ta stilling til.

Thorild Widvey tillates ikke ført som vitne i saken.

For Helge Lund står en dermed igjen med at han er også er angitt å skulle forklare seg om "*hvilke rutiner Statoil har for håndteringen av situasjoner / saker som den foreliggende,*

herunder hvilke vurderinger som normalt ligger til grunn for fremsettelse av slike beskyldninger som i Quote A. Dette kan igjen ha betydning for rettsstrids- og aktsomhetsvurderingen, da opplysninger Lund kan forklare seg om kan gi grunnlag for vurdering av hvilke rutiner Statoil har på området, om disse er fult i dette tilfellet mv."

Retten kan ikke se at en forklaring fra vedkommende vitne om dette med rimelighet kan sees å ha betydning som bevis i saken. Det er ubestridt at Quote A er forsettlig gjort kjent for ledelsen i Biofuel AS i møte 30. januar 2009, og at saksøktes eneste forsvar mot de krav som er fremsatt er at handlingen ikke var rettsstridig som følge av de kontraktsforpliktelser som lå i investeringsavtalen mellom Statoil New Energy AS og Biofuel AS, som er gjengitt innledningsvis. Retten antar at rammene rundt bevisførselen om dette ligger i kontrakten, de overveielser som ble gjort innad i Statoil New Energy AS før man gikk i møte med ledelsen i Biofuel AS, og det som for øvrig skjedde i møtet mellom partene. Retten kan ikke se at utsagn fra konsernsjefen i morselskapet Statoil ASA om eventuelle prosedyrer i konsernet har betydning som bevis i saken.

Helge Lund tillates ikke ført som vitne i saken.

Vitnet Thomas Abrahamsen

Retten bemerker innledningsvis at det vitnet eventuelt måtte vite om IDD-rapporten, dens avgiver eller hvem som eventuelt er kilden til Quote A, ikke har betydning som bevis for de krav som er reist i saken.

Om hans forklaring for øvrig er det i dok 210 tilkjennegitt at "uavhengig av om hvorvidt Abrahamsen kan svare på spørsmål om identitet, er imidlertid hans forklaring av sentral betydning både for den rettsstridsvurdering som må foretas mht. oppreisningsspørsmålet og uaktsomhetsvurderingen mht. oppreisningsspørsmålet. Bakgrunnen for dette er at han kan belyse på hvilken måte han arbeidet med rapporten og på hvilken måte han kom frem til denne konklusjonen. Dette vil etter saksøkernes oppfatning igjen ha betydning for hvilke undersøkelser man og burde forventet at Statoil selv gjorde før de fremsatte beskyldningen i Quote A for saksøkerne".

Retten bemerker at innholdet i advokat Abrahamsens rapport angår om det er sannhetsgehalt i Quote A opp mot Biofuel, datterselskaper eller eierselskaper. Saksøkte har som nevnt tilkjennegitt at man ikke vil søke å føre sannhetsbevis for innholdet i Quote A.

Retten kan ikke se at en forklaring fra advokat Abrahamsen om sitt arbeid med rapporten med rimelighet kan sees å ha betydning som bevis i saken. Det er ubestridt at Quote A er forsettlig gjort kjent for ledelsen i Biofuel AS i møte 30. januar 2009, og at saksøktes eneste forsvar mot de krav som er fremsatt er at handlingen ikke var rettsstridig som følge av de kontraktsforpliktelser som lå i investeringsavtalen mellom Statoil New Energy AS og Biofuel AS, og som er gjengitt innledningsvis. Retten antar at rammene rundt bevisførselen om dette ligger i kontrakten, de overveielser som ble gjort innad i Statoil New Energy AS før man gikk i møte med ledelsen i Biofuel AS, og det som for øvrig skjedde i møtet mellom partene.

Thomas Abrahamsen tillates ikke ført som vitne i saken.

Vitnene Stein Hansen og Sjur Haugen

Med grunnlag i den redegjørelse om hva disse vitner skal forklare seg om, vil de bli tillatt ført. Retten vil forestå innkallingen av disse med utgangspunkt i den fremlagte fremdriftsplan, hvor onsdag 23. januar er ført opp med tidspunkt for mulige øvrige vitner fra kl. 13.30. Ettersom vitnene tillates ført og saksøkte ikke har motsett seg dette, gis det ikke særlig slutning vedrørende disse.

Slutning

Thorild Widvey, Helge Lund og Thomas Abrahamsen tillates ikke ført som vitner i saken.

Retten hevet

Richard Saue